

طراحی الگوی مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی

ایران

محمدرضا قرایی اشتهانی (نویسنده مسئول)، امید اردلان؛ ناصر پورصادق^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۲۲

چکیده

مرجعیت در علم، فناوری و نوآوری فرآیندی کلان است که پیشرفت همه‌جانبه کشور، ثروت آفرینی، اقتدار علمی، رشد اقتصادی، اقتدار ملی، عزت ملی و... از افق‌ها و پیامدهای آن محسوب می‌شود. یکی از عرصه‌های مهم مرجعیت، عرصه نوآوری دفاعی است. پیچیدگی محیط پیرامونی جمهوری اسلامی ایران و تولید تهدیدات متنوع در این محیط، نوآوری دفاعی در نیروهای مسلح را به منظور کسب برتری در صحنه‌های نبرد الزامی نموده است. تحقیق حاضر با اذعان به موضوع فوق با هدف طراحی الگوی مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به رشته تحریر در آمده است. این تحقیق بر مبنای هدف و ماهیت تحقیق از نوع اکتشافی و بر مبنای دستاورد تحقیق نیز کاربردی است. جامعه آماری تحقیق، در گام کیفی اسناد و مدارک مرتبط با تدابیر، فرامین و رهنمودهای فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی)، سند چشم‌انداز کشور، نقشه جامع علمی کشور، سند جامع علم و فناوری در حوزه دفاعی و امنیتی و قانون برنامه هفتم توسعه و در گام کمی تعداد ۹۶ نفر از فرماندهان، معاونین و اعضای هیات علمی دانشگاه‌های نیروهای مسلح می‌باشند. برای پاسخ به سوال‌های پژوهش از ابزار پرسشنامه برای بررسی میزان ارتباط هر کدام از گویه‌های احصاء شده در گام کیفی با مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح و همچنین به منظور رتبه‌بندی هر کدام از گویه‌ها استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که الگوی نهایی تحقیق از تعداد سه بعد که شامل: مرجعیت دفاعی، مرجعیت فناوری دفاعی و مرجعیت فرهنگ دفاعی و یازده مولفه اصلی که عبارتند از: تربیت و آموزش دفاعی، توانمندسازهای سازمانی، شایسته‌سالاری، مرجعیت فرهنگی، روحیه نظامی‌گری، معرفت و ایمان، فناوری دفاعی، معماری نوآوری، ظرفیت نوآوری، فرماندهی و مدیریت دفاعی، سازمان‌یادگیرنده، تشکیل گردیده است.

واژگان کلیدی: نوآوری دفاعی، مرجعیت نوآوری دفاعی، الگوی مرجعیت نوآوری دفاعی، تدابیر، فرامین و رهنمودهای فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی)

^۱ دانشیار دانشگاه عالی دفاع ملی

^۲ استادیار دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش ج.ا.ایران

^۳ استاد دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه

از ویژگی‌های بارز محیط کنونی سازمان‌ها، مواجه شدن با تغییرات مستمر در همه زمینه‌ها از قبیل؛ تهدید، تاکتیک، راهبرد، آموزش، ساختار و فناوری می‌باشد (شهلائی، ۱۳۹۶: ۱۲). به منظور حفظ و کسب توانایی مناسب با این تغییرات و ارتقای توان همه‌جانبه، لازم است که نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به دنبال مرجعیت نوآوری دفاعی بین‌المللی بوده و با سرلوحه قرار دادن تدابیر، فرامین و رهنمودهای فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی) در راستای آن گام بردارد. در دنیای امروزی که آمریکا و غرب، از سویی با تحریم‌های ظالمانه درصدد هستند تا جمهوری اسلامی ایران را به زانو در بیاورند و از سویی دیگر حرف از گزینه نظامی روی می‌زنند، نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران دیگر نمی‌توانند به کشورهای دوست و همسایه اتکا کنند و لازم است که خود به سمت مرجع شدن در همه ابعاد، به ویژه بُعد نوآوری دفاعی حرکت نمایند. به عبارتی، قوی‌ترین وسیله نیروهای مسلح برای رهایی از اسارت نیاز و رهایی از وابستگی، همت عالی علم آموزی و در درجه بالاتر تولید علم و رسیدن به مرجعیت نوآوری دفاعی است.

در بخش‌های دفاعی نیز که امروزه دفاع دانش‌بنیان و صنایع دفاعی دانش‌بنیان مطرح است، به دلیل گستردگی ماموریت‌ها در بخش‌های مختلف عملیاتی و رزمی، فرماندهی و واپایش (کنترل)، فناوری، ساخت و نگهداری تجهیزات و ادوات نظامی و حتی پشتیبانی، آمواد و خدمات اداری و مالی، نوآوری موضوعی کلیدی محسوب می‌شود که در قالب نظام‌های خاصی بروز و ظهور می‌یابد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۹: ۶).

از سویی مطالعات علمی نشان می‌دهد در حرکت به سوی مرجعیت نوآوری دفاعی، شناخت دقیق و عمیق نظام نوآوری دفاعی می‌تواند موجب ارتقای درک و تغییر نسبت به چالش‌ها و کمبودهای احتمالی شده و راهکارهای موثری را برای بهبود عملکرد نوآوری پیش‌روی سازمان‌های دفاعی قرار دهد. در واقع متغیرها و مولفه‌های مختلفی در

طراحی الگوی مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح تاثیرگذار است؛ که در این بین، تدابیر، فرامین و رهنمودهای فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی)، سند جامع علم و فناوری در حوزه دفاعی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران، سند چشم‌انداز کشور، نقشه جامع علمی کشور و قانون برنامه هفتم توسعه می‌تواند گره‌گشا باشند.

۱. کلیات

۱-۱. بیان مسئله

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران برای محقق کردن آرمان‌های خود و دستیابی به قله‌های پیشرفت و تعالی، نیازمند تدابیری راهبردی و نیز سازوکارهای هماهنگ و متناسب با تحولات دنیای امروز از سویی و آرمان‌ها و اهداف خود از سویی دیگر است (فیاض، ۱۳۹۶: ۱۲۷). مهم‌ترین تحولات دنیای امروز در عرصه علم و فناوری بوده و موفقیت نهادهای مختلف نظامی و غیرنظامی در گرو مرجع شدن در آن حوزه می‌باشد. دستیابی به «مرجعیت نوآوری دفاعی» در بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، اسناد بالادستی نظام و سیاست‌های کلان کشور به شکل‌های مختلف اشاره شده است. اما به نظر می‌رسد رسیدن به چنین جایگاهی در نیروهای مسلح بدون مذاقه کافی بر نقش حیاتی نیروهای مسلح و همچنین مفاهیم، ابعاد و کارکردهای مرجعیت نوآوری دفاعی در آن، میسر نگردد و به منصف ظهور نرسد (مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، ۱۴۰۰).

با توجه به نگاه ویژه فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی) به نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و انتظارات معظم‌له از آنان و همچنین با عنایت به نص صریح قرآن کریم در آیه ۶۰ سوره مبارکه انفال «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ»، اصول مربوطه در قانون اساسی و تاکیدات مطرح شده در اسناد بالادستی از جمله سند چشم‌انداز ۲۰ ساله و برنامه‌های توسعه پنج ساله، تغییرات پیچیده و شتابان محیطی در حوزه دفاعی، تهدیدات و بحران‌سازی‌های دشمنان، همه و همه مواردی هستند که ارتقای همه جانبه نیروهای

^۱ هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آنها (دشمنان) آماده سازید.

مسلح جمهوری اسلامی ایران به ویژه مرجعیت آن را در حوزه نوآوری دفاعی انکارناپذیر می‌سازد.

در نهایت به دلیل نقش کلیدی و حیاتی نیروهای مسلح به عنوان بازوی نظامی کشور، می‌توان اصل مرجعیت نوآوری دفاعی آن را هم به مثابه پیش‌نیاز (الزامات) و هم به عنوان هم‌نیاز (هم‌افزایی) نظام انقلابی تمدن‌ساز به حساب آورد. از این رو برای آن که نیروهای مسلح بتوانند در سطوح و ابعاد مختلف مرجعیت نوآوری دفاعی داشته باشند، باید مشخص نمود که مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح دارای چه ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌هایی است؟

۱-۲. اهمیت و ضرورت تحقیق

الف- اهمیت تحقیق:

اهمیت و چرایی پرداختن به موضوع مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح را می‌توان با مدنظر قرار دادن موضوعات زیر، رمزگشایی و واکاوی نمود. چرا که با پرداختن به موضوعات زیر، که نشان‌دهنده قدرت و تاثیر مرجعیت علم و فناوری بر سایر حوزه‌ها است، به این نتیجه می‌رسیم که نیروهای مسلح به عنوان بازوی نظامی جمهوری اسلامی ایران، حتماً می‌بایست در راستای رسیدن به مرجعیت علمی، فناوری و نوآوری گام بردارند.

تدابیر، فرامین و رهنمودهای مقام معظم رهبری (مد ظله‌العالی) در مقاطع مختلف زمانی، کسب مرجعیت علم و فناوری را برای نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران ضروری دانسته‌اند. آنجا که می‌فرمایند: "شما هدف را این قرار دهید که ملت و کشور شما بتواند مرجع علم، فناوری و نوآوری در دنیا باشد"، "باید بتوانیم مسلح به علم شویم، این یک هدف راهبردی بسیار مهم و حیاتی است" (بیانات در دیدار با نخبگان جوان، ۱۳۸۶/۰۶/۱۲). "هدف اصلی از روند حرکت علمی کشور، تبدیل ایران به مرجعیت علمی، فناوری و نوآوری جهان است و

این آرزوی بزرگ به همت دانشمندان و دانشجویان این سرزمین محقق خواهد شد" (دیدار با دانشجویان دانشگاه علم و صنعت، ۱۳۸۷/۰۹/۲۴)

✍ اشاره اسناد بالادستی نظام و سیاست‌های کلان کشور (سند نقشه جامع علمی کشور، سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ ایران، سیاست‌های کلی علم و فناوری، برنامه پنج ساله ششم توسعه و سند نقشه جامع علمی) در حوزه علم، فناوری و نوآوری در دستیابی به مرجعیت علم، فناوری و نوآوری.

✍ در سازمان‌های موفق، خلاقیت و نوآوری، نوک پیکان حرکت آنان را تشکیل می‌دهد. لذا توسعه نوآوری یکی از مولفه‌های اصلی پیشرفت و دستیابی به جایگاه برتر علمی می‌باشد. در مباحث دفاعی یکی از عواملی که در برتری و پیروزی‌ها نقش کلیدی ایفا می‌نماید، عامل نوآوری دفاعی است که به دلیل توسعه و دستیابی به فناوری‌های برتر و تسلیحات پیشرفته اهمیت خاصی پیدا کرده است (نظری‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۲۴)

از این‌رو، اجرای این پژوهش باعث می‌گردد که اولاً ادبیات و مبانی نظری کافی در خصوص مرجعیت نوآوری دفاعی گردآوری و درک نظری مشترکی از روش‌ها و فرآیندهای مورد نیاز در ذهن مسئولان، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران نیروهای مسلح ایجاد نماید. دوم اینکه با اجرای این پژوهش، شاخص‌ها، مولفه و ابعاد مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح در قالب الگویی جامع شناسایی می‌گردد که این امر می‌تواند مبنایی برای نگارش و تدوین شیوه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌هایی در سطح نیروهای مسلح گردد. سوم اینکه با اجرای این پژوهش برخی از مهم‌ترین راهبردهای مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح مشخص می‌گردد که می‌تواند در شکل‌دهی مبانی فکری و باورهای بنیادین فرماندهان و مدیران نیروهای مسلح برای ایجاد بستر لازم مؤثر واقع شود.

ب- ضرورت تحقیق:

تمرکز بر تقویت نیروهای مسلح و مرجعیت در این حوزه، از جمله ضروریاتی است که مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و سایر مسئولین نیروهای مسلح بر آن تأکید زیادی داشته‌اند. با این حال، فقدان ارائه یک الگوی مناسب مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح باعث می‌گردد که در عمل نقشه راه مشخصی برای اجرای دستورات و منویات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در خصوص مرجعیت نوآوری دفاعی در بدنه نیروهای مسلح محقق نگردد. لذا عدم طراحی الگوی مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح باعث می‌گردد که اولاً مبانی نظری و ادبیات یکپارچه و مشخصی ایجاد نگردد و درک مشترکی از شیوه‌ها و فرآیندهای مورد نیاز در بین فرماندهان و مدیران ایجاد نگردد. همچنین ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌هایی که می‌تواند فرآیند مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح را تسهیل نماید به‌طور دقیق شناسایی نمی‌گردند و مبنای نظری لازم برای نگارش شیوه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرجعیت نوآوری دفاعی فراهم نمی‌شود. همچنین دیدگاه یکپارچه‌ای در خصوص راهبردهای مرجعیت نوآوری دفاعی در بین مسئولان این حوزه در نیروهای مسلح ایجاد نمی‌گردد و نگرش‌های مختلفی در چگونگی اجرای این فرآیندها ایجاد خواهد شد.

۱-۳. پیشینه تحقیق

(۱) شفق و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی با موضوع گونه‌شناسی فرآیند نوآوری دفاعی پس از پیروزی انقلاب اسلامی از طریق روش تحلیل محتوی به این نتیجه رسید که شروع نوآوری از نیاز عملیاتی و سپس تشکیل تیم‌های تحقیقاتی است که منجر به شکل‌گیری یک نهاد صنعتی و تولیدی شده است.

(۲) دهقانی پوده و پاشایی هولاسو (۱۳۹۶) در تحقیقی با موضوع طراحی الگوی توسعه نوآوری سازمان‌های دفاعی با رویکرد راهبردی با مطالعات کتابخانه و روش اسنادی به این نتیجه دست یافتند که این الگو از تعداد ۷ مولفه شامل عوامل درون سازمانی، بینش و هدف‌های مشترک

بین کارکنان، برنامه انگیزشی و حمایتی، فعالیت‌های تحقیق و توسعه، مدیریت دانش، مدیریت فناوری اطلاعات و آینده‌نگری، تشکیل گردیده است.

(۳) امینی و علمداری (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان راهبرد نوآوری در سازمان‌های دفاعی، به این نتیجه رسیدند که الگوی مناسب نوآوری در سازمان‌های دفاعی دارای پنج بعد است که عبارتند از: بعد سازمانی، بعد زیرساخت‌های اطلاعاتی، بعد دانش نظامی، بعد سرمایه‌های انسانی، بعد انگیزشی.

۴-۱. سؤال‌های تحقیق

۴-۱-۱. سؤال اصلی

الگوی مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح ج.ا.ایران چیست؟

۴-۱-۲. سؤال‌های فرعی

(۱) ابعاد مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح ج.ا.ایران چیست؟

(۲) مولفه‌های مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح ج.ا.ایران چیست؟

(۳) شاخص‌های مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح ج.ا.ایران چیست؟

۵-۱. هدف‌های تحقیق

۵-۱-۱. هدف اصلی

طراحی الگوی مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح ج.ا.ایران.

۵-۱-۲. هدف‌های فرعی

(۱) شناسایی ابعاد مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح ج.ا.ایران.

(۲) شناسایی مولفه‌های مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح ج.ا.ایران.

(۳) شناسایی شاخص‌های مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح ج.ا.ایران.

۶-۱. روش شناسی تحقیق

به‌طور کلی این تحقیق برمبنای هدف از نوع اکتشافی بوده و بر مبنای نتایج از نوع کاربردی می‌باشد. در این تحقیق برای استخراج مولفه‌ها و شاخص‌های مرجعیت نوآوری

دفاعی نیروهای مسلح ج.ا.ایران از روش تحلیل محتوی و برای بررسی میزان ارتباط مؤلفه‌ها و شاخص‌های استخراج شده از روش پیمایشی، نظرخواهی از خبرگان استفاده می‌گردد. جامعه مورد مطالعه در این تحقیق، در گام اول (کیفی) مجموعه تدابیر، فرامین و رهنمودهای فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی)، سند جامع علم و فناوری در حوزه دفاعی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران، سند چشم‌انداز کشور، نقشه جامع علمی کشور و قانون برنامه هفتم توسعه و در گام دوم (کمی)، شامل ۹۶ نفر از فرماندهان، معاونین و اعضای هیات علمی دانشگاه‌های نیروهای مسلح که دارای معیارهایی چون، حداقل مدرک دکتری تخصصی، سن خدمتی بالای ۲۵ سال، حداقل درجه سرهنگ و آشنایی کامل با موضوع تحقیق، می‌باشند. ضمناً حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران در جامعه محدود برابر ۷۶ نفر محاسبه گردید. به جهت اینکه جامعه نمونه از طبقات مختلفی تشکیل گردیده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقاتی استفاده گردید. روش و ابزار گردآوری داده‌ها در این تحقیق در گام نخست (روش کتابخانه‌ای) از اسناد و مدارک مرتبط با موضوع تحقیق و در گام دوم (میدانی) از پرسشنامه برای بررسی میزان ارتباط هر کدام از گویه‌های احصاء شده با مرجعیت نوآوری دفاعی و همچنین به‌منظور رتبه‌بندی هر کدام از گویه‌ها استفاده گردیده است. روایی پرسشنامه از دو جنبه روایی ظاهری و محتوایی، به جهت روشن و بدون ابهام بودن گویه‌ها و همچنین کفایت کمیت و کیفیت آن‌ها، توسط خبرگان و صاحب نظران و استادان دانشگاه تایید گردید. ضمناً برای افزایش پایایی تحقیق کیفی اقدام به مستند کردن اسناد و مدارک مورد استفاده، شده است. ضریب پایایی پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ، مقدار ۰/۸۹۷. به دست آمد که نشان دهنده پایایی بالای پرسشنامه است.

۲. ادبیات و مبانی نظری تحقیق

۱-۲ مرجعیت: به معنای مرجع بودن، مورد رجوع بودن، محل مراجعه دیگران بودن است؛ یعنی دیگران باید به او رجوع داشته و از پاسخ‌ها و راه‌حل‌ها و یا سوالات و

مسئله‌های او استفاده کنند (قبادی، ۱۳۹۵: ۱۸). از طرفی مرجعیت به معنای مراجعه مستمر دیگران به فرد یا سازمان به دلیل قابلیت‌ها، پتانسیل‌ها، توسعه یافتگی، الگو بودن، قطع وابستگی و در یک کلمه مرجع بودن است (سلطانی، ۱۳۹۵).

۲-۲ نوآوری دفاعی: نوآوری دفاعی دربرگیرنده شناخت توانمندی‌ها و فعالیت‌های پایه‌ای یک سازمان و ارتباط میان این توانمندی‌ها و برنامه‌های نظامی؛ شناخت تغییرات در محیط استراتژیک و عملیاتی، شناخت تغییراتی که لازم است در جهت چالش‌های جدید در توانمندی‌های سازمان شکل بگیرند و تنظیم و تعدیل ماموریت‌های سازمان بر اساس این توانمندی‌های جدید است. که در آن تامین نیازها و مطالبات نیروهای مسلح و توان افزایشی دفاعی، خلق فرصت و تاثیر بلندمدت در صحنه‌های نبرد آینده و نتایج اقتصادی و تاثیر بر بازار و عملکرد مالی برای تبیین ابعاد موفقیت نوآوری در صنعت دفاعی می باشد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۹: ۶۴)

۳-۲ مرجعیت نوآوری دفاعی: مرجعیت نوآوری دفاعی به منشا اثر بودن در جامعه در ابعاد نوآوری دفاعی اشاره دارد. در نگاهی دیگر مرجعیت نوآوری دفاعی به معنی قطع وابستگی دفاعی به تمدن غربی است. مرجعیت نوآوری دفاعی در راستای جنبش نرم‌افزاری و تولید علم با پیشتازی در حرکت علمی در پی رهایی ما از وابستگی است و در یک حرکت و جهش علمی است، به طوری که احساس تحقق یک کمال را در خود داشته باشیم. لذا مرجعیت نوآوری دفاعی را می‌توان به معنی قطع وابستگی از سایر کشورها و تبدیل شدن به‌عنوان یکی از مراجع و قطب‌های تولید علم، فناوری و نوآوری جهان دانست (فیاض، ۱۳۹۶: ۱۲۹).

۲-۴ نظریه‌های نوآوری نظامی:

در عرصه سازمان‌های نظامی، سه نظریه بارز در مورد نوآوری نظامی که محصول پژوهش‌های دانشمندان علوم اجتماعی و سیاسی و همچنین مورخان و تحلیل‌گران نظامی ارائه شده است:

۲-۴-۱ تحول از درون:

بر اساس این نظریه، صرفاً کارکنان متحدالشکل قادر به عرضه تغییرات کارآمد در سامانه نیروهای نظامی هستند. از این رو افراد غیرنظامی نقش چندانی در نوآوری نظامی ندارند و فقط خود نظامیان، پیشتازان اصلی تغییر و تحول سازمان ارتش محسوب می‌شوند. اساس این نظریه بر ماهیت حرفه نظامی استوار است که مهم‌ترین تصمیم‌گیری‌ها به افسران رده بالای نظامی محول می‌شود و غیرنظامیان فقط نقش پشتیبانی را ایفا می‌کنند، چرا که آشنایی عمیقی با عملیات و شرایط نظامی ندارند.

ایراد وارده بر این نظریه این است که ترفیع افسران تصمیم‌گیرنده بر رده‌های تصمیم‌گیری مستلزم خدمت طولانی در سازمان‌های نظامی است، لذا افکار و اندیشه‌های آن‌ها بیشتر متأثر از تجارب پیشینیان آنهاست تا شرایط کنونی. بنابراین تغییر و تحول بنیادی در سازمان‌های نظامی به کندی و به موازات جایگزینی افسران نسل‌های قبلی از سوی افسران جوان که دارای بینش‌های متفاوتی هستند صورت می‌پذیرد. علی‌رغم این چالش‌ها، می‌توان فرآیند نوآوری را با بکارگیری نیروی انسانی برخوردار از درک و قضاوت سلیم و مدیریت مشاغل تسریع بخشید. ایجاد مشاغل جدید و انتصاب افسران جوان در رده‌های تصمیم‌گیری به آنها فرصت می‌دهد تا امکان صعود به مشاغل رده بالا را داشته و تغییرات موثر را در سازمان ارتش اعمال کنند. طبق این نظریه، نوآوری در دوران صلح، یک فرآیند سیاسی است که آرایش مجدد قدرت و منابع را بین یگان‌ها و رسته‌های مختلف (پیاده، زرهی، توپخانه، مهندسی و غیره) و همچنین بین نسل‌های جوان‌تر افسران شامل می‌شود.

۲-۴-۲ مشارکت غیرنظامیان:

این نظریه بر واگذاری فرآیند ایجاد نوآوری نظامی به غیرنظامیان که غالباً فارغ از مایه‌های احساسی و روانی خاص حرفه نظامی و نظامیان هستند، استوار است. هرچند غیرنظامیان از دانش بالای عملیات نظامی برخوردار نیستند، ولی می‌توانند بر دکترین نظامی تاثیر گذاشته و از آنجا که ارتش در نهایت مجری تصمیمات تصمیم‌گیرندگان سیاسی هر کشور

است، لذا غیر نظامیان نیز می‌توانند در تصمیم‌گیری نظامی نقش آفرین باشند. البته لازمه موفقیت چنین نظریه‌ای ابراز علاقه‌مندی غیرنظامیان به دکترین نظامی از یک طرف و ارتباط نظامیان به‌ویژه فرماندهان رده بالای نظامی با راهبرد کلان کشور از طرف دیگر می‌باشد. کمبود یا محدودیت اطلاعات نظامیان از ویژگی‌های عناصر غیرنظامی و همچنین رده‌های تصمیم‌گیری ملی، یکی از عوامل تلفیق و تشریک و تبادل اندیشه‌ها و از عوامل تهدیدکننده نوآوری در سازمان‌های نظامی است.

۲-۴-۳ رقابت درون سازمانی:

طرفداران این نظریه معتقدند که رقابت درون سازمانی، تسریع‌کننده نوآوری در سازمان‌های نظامی است. در این عرصه یگان‌های مختلف نظامی در فرآیند تاثیرگذاری و نقش-آفرینی رقابت می‌کنند و هر یگان تلاش می‌کند تا در امر نوآوری بر رقیب پیشی گیرد. افزایش حجم عرضه و تقاضا یا به نوعی تولید و مصرف در سازمان‌های نظامی سبب می‌شود که هر یگان نظامی در پی ارائه راه‌حل خود برای مشکل و چالش حادث شده باشد. این وضعیت مشابه فرآیند بیولوژیکی است که تنوع فزاینده امکان و زمینه ارائه مناسب‌ترین راه‌حل را به اقتضای نیاز و شرایط فراهم می‌آورد. یکی از مهم‌ترین زمینه‌های تاثیرگذار در تحقق مأموریت‌ها، اهداف و راهبردها در ارتش، حل مساله‌ها و چالش‌هایی است که در این بخش در مقوله نهادینه شدن نوآوری و توانمندسازی به‌منظور تحقق این مهم وجود دارد.

ایجاد محیط نهادینه مناسب برای نوآوری دفاعی به‌صورت ضربتی و یکباره ممکن نیست و تنها با تغییر ساختار و یا آموزش مجموعه‌ای از تکنیک‌ها انجام نمی‌گیرد، بلکه این محیط بر اساس یادگیری جمعی در طول زمان و شرایط متغیر به وجود آمده و تحول می‌یابد. البته نباید نسبت به محیط نهادی منفعل بود بلکه برای تسریع در شکل‌گیری محیط نهادینه مطلوب نوآوری باید به طراحی و اجرای مجموعه نظام‌مندی از سیاست‌های فعال در حوزه‌های ساختار سازمانی، رویه‌های ارتباطی، سیستم تشویق و پاداش، آموزش،

سیستم‌های ارزیابی، سیستم جذب، شناسایی، استفاده و نگهداری نخبگان، همت گماشت (عباسیان، ۱۳۹۶: ۲۵).

۳. یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل آن‌ها

۳-۱. در گام اول (تجزیه و تحلیل کیفی)، ابتدا با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای به جمع آوری اسناد و مدارک مرتبط با موضوع تحقیق شامل مجموعه تدابیر، فرامین و رهنمودهای فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی)، سند جامع علم و فناوری در حوزه دفاعی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران، سند چشم‌انداز کشور، نقشه جامع علمی کشور و قانون برنامه هفتم توسعه (با حذف اشتراکات) جمعاً به تعداد ۲۰۰ گویه احصاء که برخی از آنها به اجمال در جداول زیر آورده شده است.

جدول شماره ۱: تدابیر، فرامین و رهنمودهای معظم له (مدظله العالی) در خصوص مرجعیت نوآوری دفاعی

حرکت نوین، نوسازی، بهسازی، پیشرو و پیش‌قراول، نوآور، بهترین بودن در عرصه دانش، دانش نظامی و فنون نظامی‌گری، روش‌های نوین سازماندهی نظامی، تشویق به آزاداندیشی، نوآوری، روش‌های نو، کتاب‌های نو و جدید، مطالب جدید، میدان‌های ابتکار و نوآوری، پیشرفت، سازندگی، دانش، تخصص، فراگیری علوم و فنون، پرورش محققان، نوآوران، متخصصان کارآمد، مسائل فرهنگی، کار خستگی ناپذیر، ابتکار، نوآوری، پیشرفت علمی، سرعت علمی، جهاد علمی، جوانان با استعداد و نوآور، ساخته‌های دست جوان، بروز خلاقیت‌ها و نوآوری‌ها، نگاه‌های جدید، نوآوری درست، تربیت و استقبال از نوآوری، پدیده‌های نو، خودباوری، ابتکار، استقلال، پایداری به ارزش‌های اسلامی، جهاد علمی، جهاد فناوری، آزادی از اسارت و تبعیت، مبتکر، خلاق و کاوشگر، علم و فناوری، تولید علم، نوآوری علمی، نوآوری به‌عنوان یک فرهنگ، نواندیشی، اجتهاد، قدرت علمی، هوش وافر، ذخیره علمی لازم، مجاهدت فراوان برای فراگیری، جرأت علمی، روشمندی و ضابطه‌دار بودن تولید علم، زنده شدن روح نوآوری در محیط دانشگاه، نواندیشی علمی، نوآوری علمی، فناوری و دفاعی، فرهنگ نوآوری، اجتهاد نوآوری، قدرت ابتکار، شجاعت حرف نو، ابتکار و نوآوری و خلاقیت، تولید علم و فکر، بن‌بست شکنی، ارتقاء قدرت رزمی، توانایی لازم برای تولید، روحیه مسئولیت نظامی بالا، نوآوری، ابتکار، استفاده از نیروهای با استعداد، تولید علم، نوآوری علمی، نوآوری دفاعی، جنبش نرم‌افزاری، تولید دانش، دانش جهانی، کاروان پیشرفت علم و دانش، توانایی، اعتماد به نفس، اتکای به خود، شکوفایی علمی کشور، نظریه-پردازی، سازندگی، نوآوری، ابتکار و نوآوری، شجاعت علمی، نوآوری، پرهیز از نگاه تقلیدی به پیشرفت‌های علمی غرب، اعتماد به نفس شخصی و ملی، پرکاری، پیشرفت علم و فناوری، نوآوری علمی، مرزهای تازه، برخورداری کامل از غرور ملی و غیرت دینی، داشتن روحیه خدمت و تلاش، دفاع از خلاقیت و نوآوری،

احساس مسولیت، شادابی و نشاط، ابتکار و نوآوری، پیشتاز و پیشاهنگ، آگاهی، جرأت خطر کردن، معنویت، اهداف والا، تلاش و نوآوری، روح خلاقیت و ابتکار، کار با جدیت، فراگیری دانش از دیگران، بسنده نکردن به شاگردی، عزم راسخ، ایمان عمیق، نوآوری دفاعی، استعداد ایرانی، توانایی‌های ملی، پژوهش، کارآزمودگی، انضباط کامل، روحیه نوآوری و ابتکار، نوآوری در ساخت، نوآوری در به‌وجود آوردن روش‌های جدید تسلیحاتی، نوآوری در آموزش، نوآوری در سازماندهی و تشکیلات، نوآوری در شیوه‌های پشتیبانی، نوآوری در دستورالعمل‌های رزمی، مرجعیت نوآوری دفاعی، ابتکار و نوآوری، پرهیز از تقلید، شکستن مرزهای فعلی علم، فتح مناطق ناگشوده دانش، پیشرفت، نخبگان و فرزندان دانشگاهی، نوآوری و ابتکار، قله‌های علمی، نوآوری و شکوفایی، قدرت ابتکار، سطوح بالای دانش روز و جهش علمی، زمینه‌سازی، بودجه‌بندی، تحقیقات، نیازهای علمی، دینی و تربیتی، فضای مساعدی برای ارتقای معرفت دینی، شجاعت علمی، نوآوری، پرهیز از نگاه تقلیدی به پیشرفت‌های علمی غرب، اعتماد به نفس شخصی و ملی و پرکاری، ابزارهای مادی فرآورده‌ی به دست خود، با ابتکار خود، نیروهای مسلحی مجهز به فرآورده‌ها و محصولات ذهن و ابتکار ایرانی، جهت‌گیری صحیح تحولات، مدیریت تحولات در کشور، پیشرفت، آزاد فکری و آزاداندیشی، راه تحول آفرین، توجه ویژه به نخبگان دانشگاهی و حوزوی، تنظیم نقشه جامع پیشرفت کشور، تحول و پیشرفت، تحول و نوآوری، رشد علمی، رشد و تعالی انسان، قدرت و علم، الگوی پیشرفت مبتنی بر معنویت، مدل مطلوب توسعه، پرهیز از انفعال در برابر حرکت قدرتمندان عالم، استقلال در همه عرصه‌ها، ابتکار در نوع فرماندهی، ابتکار در نوع جنگیدن، ابتکار در نوع جنگ افزار، ابتکار در نوع سازماندهی، ابتکار دفاعی، نوآوری دفاعی، آمادگی دفاعی، اقتدار جهانی، عشق به پیشرفت، میل به تحرک، ابتکار و نوآوری، ایجاد راه‌های ابتکار و نو، نوآوری مناسب، نوآوری در امتداد شیوه گذشتگان، نوآوری در آموزش، نوآوری در سازماندهی و تشکیلات، نوآوری در شیوه‌های پشتیبانی، نوآوری در دستورالعمل‌های رزمی، قدرت نوآوری دفاعی، قدرت فناوری، توانایی دفاع، پیشرفت علم و فناوری، تولید علم و نوآوری علمی، قدرت علمی، حرکت علمی، نوآوری علمی، ایمان و اعتقاد دینی، همکاری سازمان‌های نظامی، قدرت دفاعی، نوآوری دفاعی، اقتدار دفاعی، پیشرفت علمی، ضد وابستگی، اقتدار علمی، مرجعیت نوآوری دفاعی، نوآوری دفاعی، قدرت دفاعی، قدرت نظامی، عنصر اقتدار ملی، علم و نوآوری دفاعی، توانایی‌های نظامی، تعهد و نوآوری، تخصص و نوآوری، آموزش و نوآوری، بسترهای نوآوری، اولویت‌های نوآوری، نوآوری در تولید قدرت دفاعی، نوآوری در راهبردها، مرجعیت علمی، مرجعیت نوآوری، استقلال علمی، پیشرفت مستقل علمی، محصولات نوآورانه دفاعی، تولید علمی، معماری نوآوری، قدرت نظامی، قدرت نوآوری دفاعی، قدرت علمی، پیشرفت علمی، ابتکارات علمی، روحیه و معنویات و صلاح دینی و اخلاقی، شتاب پیشرفت علمی، نوآوری دفاعی، توسعه نوآوری، مرجعیت نوآوری، مرزشکنی دانش، پیشرفت علمی، توجه ویژه به نوآوری علمی، مرجعیت نوآوری، نوآوری دفاعی، هوشمندسازی، قدرت نوآوری دفاعی، نوآوری و ابتکار در بخش دفاعی، قطع وابستگی، دستیابی به علم و فناوری برتر، نواندیشی علمی، نوآوری علمی، جرأت

فصلنامه علمی راهبرد دفاعی، سال بیست و یکم، شماره هشتاد و سه، پاییز ۱۴۰۲

علمی، ابتکار و نوآوری و خلاقیت علمی، بسترسازی برای تعالی خلاقیت و نوآوری، تاکید بر نهضت نرم افزاری، خودباوروی

جدول شماره ۲: گویه‌های مرجعیت نوآوری دفاعی در برخی از اسناد بالادستی

ردیف	گویه‌های مرجعیت نوآوری دفاعی	سند بالادستی
۱	دستیابی به فناوری‌های برتر مورد نیاز دفاعی و امنیتی حال و آینده با تأکید بر نوآوری و پشتیبانی از توسعه‌ی آن‌ها، ترویج نهضت نرم‌افزاری، تولید و توسعه‌ی علوم و فناوری و تحقیقات دفاعی و امنیتی و حرکت در مرزهای دانش با تأکید بر بومی‌سازی و روزآمدی، توسعه و تعمیق فرهنگ خودباوروی، خودکفایی، نوآوری و خلاقیت در تمام سطوح و ابعاد دفاعی و امنیتی، جذب، توانمندسازی و به کارگیری نیروهای مستعد و نخبه با فراهم نمودن زمینه‌های رشد و تقویت آنان	تدابیر، رهنمودها و فرامین مقام معظم رهبری
۲	جهاد مستمر علمی و فناوری، مرجعیت علمی و فناوری، تولید علم و توسعه نوآوری و نظریه پردازی، ارتقاء جایگاه جهانی کشور، قطب علم و فناوری، جذب افراد مستعد و با انگیزه، ارتقاء کمی و کیفی، دستیابی به علوم و فناوری پیشرفته، بهینه‌سازی عملکرد و ساختار نظام آموزشی و تحقیقاتی، شکوفایی علمی، روزآمدسازی نقشه علمی کشور، تحولات علمی و فنی در منطقه و جهان، پارک‌های علم و فناوری، شناسایی نخبگان، پرورش استعدادها درخشان، پارک‌های علم و فناوری، جنبش نرم‌افزاری، کرسی‌های نظریه‌پردازی، شجاعت علمی، نوآوری نظام‌مند، خودباوروی، روحیه نشاط، تولید علم، الگوسازی از مفاخر و چهره‌های موفق در عرصه‌های علم و فناوری، نوآوران و نخبگان علمی، ظرفیت‌های علمی، فناوری‌های بومی، انتقال فناوری	سند جامع علم و فناوری در حوزه دفاعی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران
۳	دانش پیشرفته، تولید علم و فناوری، منابع انسانی و سرمایه اجتماعی، اقتصاد دانش بنیان و فناوری محور، فعال، مسئولیت پذیر، ایثارگر، مومن، رضایت مند، داشتن وجدان کاری، انضباط، روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام، توجه ویژه به نخبگان، جنبش نهضت نرم‌افزاری، جایگاه اول علم و فناوری، ارتقاء توانمندی و توسعه دفاعی،	سند چشم‌انداز کشور
۴	نوآوری در مرزهای دانش، تولید علم و فناوری و نوآوری، نوآوری و خطرپذیری در علم، تقویت خلاقیت و نوآوری، زنجیره علم و فناوری، نگرش سیستمی به مقوله تولید دانش، تولید علم و شکستن مرزهای علم، ایجاد کرسی‌های آزاداندیشی و نظریه پردازی و کانون تفکر، بازارسازی برای	نقشه جامع علمی کشور

	محصولات فناورانه، حمایت از شرکت‌های علمی نوآور، استفاده حداکثری از ظرفیت و تجارب نخبگان و دانشمندان، فراهم آوردن بستر مشارکت دانشمندان ایرانی در مجامع و مراکز برتر جهان، بهره‌گیری از دانشمندان شناخته شده جهانی در ایران برای تبادل آرا و نظریات و معرفی پدیده‌های نو علمی، بومی-سازي علوم و فناوری، حمایت مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران و فعالیت-های عرصه علم و فناوری، نظام فناوری و نوآوری، توسعه فناوری و نوآوری، ارتقاء نوآوری، تحول در نوآوری، چارچوب علم، فناوری و نوآوری	
قانون برنامه هفتم توسعه	نظام نوآوری، رشد پارک‌های علم و فناوری، فناوری‌های افتخار آفرین، خودکفایی، هوشمندسازی، نوسازی سامانه‌های دفاعی، دستاوردهای بخش دفاعی، مرکز نوسازی و تحول اداری، توسعه و انتشار فناوری و نوآوری، ظرفیت دفاعی	۵

۲-۳. در گام دوم (تجزیه و تحلیل کمی)، پرسشنامه‌ای به منظور نظرخواهی از خبرگان نیروهای مسلح (از تعداد ۷۶ نفر جامعه نمونه؛ ۱۲ نفر فرمانده، ۱۴ نفر معاون و ۵۰ نفر عضو هیات علمی که همگی دارای مدرک دکتری تخصصی و همچنین تعداد ۲۶ نفر درجه سرتیپ دوم و سردار به بالا و تعداد ۵۰ نفر با درجه سرهنگ تمامی از نیروهای مسلح انتخاب گردیدند) در خصوص میزان ارتباط شاخص‌های استخراج شده با مرجعیت نوآوری دفاعی در نیروهای مسلح، تهیه گردید. در این گام از تحلیل عاملی اکتشافی به منظور اکتشاف متغیرهای اساسی یا عامل‌ها در راستای تبیین الگوی همبستگی بین متغیرهای مشاهده شده استفاده شده است. ضمناً برای اینکه پی‌برده شود آیا می‌توان گویه‌های تأثیرگذار بر مرجعیت نوآوری دفاعی را به چندین عامل تقلیل داد و یا خیر، از دو آزمون شاخص کفایت نمونه‌گیری کیرز-میر-اوکلین (KMO)^۱ و بارتلت^۲ استفاده گردید.

^۱Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy

^۲Bartlett's Test of Sphericity

جدول شماره ۳: نتایج آزمون KMO و بارتلت			
آزمون بارتلت			KMO
معنی داری	درجه آزادی	کای دو	
۰/۰۰۱	۲۰۱۶	۷۰۴۳/۷۳۳	۰/۸۲۰

پس از اطمینان یافتن در خصوص استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی، با توجه به نتایج بدست آمده از مجموع گویه‌های مرتبط با مرجعیت نوآوری دفاعی بر مبنای تدابیر، فرامین و رهنمودهای مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)، سند جامع علم و فناوری در حوزه دفاعی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران، سند چشم‌انداز کشور، نقشه جامع علمی کشور و قانون برنامه هفتم توسعه، برخی از گویه‌ها دارای واریانس کمتر از ۵۰ درصد بودند؛ یعنی مجموعه عامل‌ها نمی‌توانند تغییرات این گویه‌ها را پیش‌بینی کنند. لذا این گویه‌ها برای تحلیل عاملی اکتشافی مناسب نیست و از تحلیل خارج شدند. بنابراین تحلیل‌ها بر اساس ۶۴ گویه‌ی باقیمانده در جدول ۶ که واریانس استخراجی آنها بالاتر از ۵۰ درصد بودند، صورت گرفت.

جدول شماره ۴: اشتراکات بین متغیرها و عوامل							
ردیف	ردیف	ردیف	ردیف	ردیف	ردیف	ردیف	ردیف
۱	عدم وجود فرهنگ تقلید محض در سازمان	۱/۰۰	۰/۶۴۹	۳۳	روشنمندی و ضابطه‌مداری نوآوری علمی	۱/۰۰	۰/۷۸۹
۲	اختراع	۱/۰۰	۰/۷۵۶	۳۴	راهبردهای عملیاتی و برنامه‌ریزی‌های منظم	۱/۰۰	۰/۶۸۸
۳	خلاقیت و ابتکار	۱/۰۰	۰/۷۱۰	۳۵	نوآوری دفاعی و نگاه متوازن به رشته‌های علمی	۱/۰۰	۰/۷۰۹

۰/۷۵۰	۱/۰۰	روند شکوفایی نوآوری دفاعی	۳۶	۰/۶۲۸	۱/۰۰	مشارکت نخبگان و فرزندانگان	۴
۰/۷۸۴	۱/۰۰	نوآوری در راهبردها	۳۷	۰/۶۲۴	۱/۰۰	فرهنگ انجام کار به صورت وظیفه‌ای	۵
۰/۷۰۶	۱/۰۰	معماری نوآوری	۳۸	۰/۶۱۵	۱/۰۰	تربیت و فضای دینی و فرهنگی	۶
۰/۷۶۸	۱/۰۰	نگرش سیستمی به مدیریت نوآوری	۳۹	۰/۷۱۸	۱/۰۰	وجود سازماندهی منظم	۷
۰/۷۸۴	۱/۰۰	برجستگی، دانایی و هوشمندی کارکنان	۴۰	۰/۷۰۰	۱/۰۰	تفویض اختیار تصمیم‌گیری به سطوح پایین‌تر	۸
۰/۷۵۶	۱/۰۰	هوش وافر	۴۱	۰/۶۴۵	۱/۰۰	دستگاه ویژه متولی استعدادهای درخشان	۹
۰/۷۲۸	۱/۰۰	نوآوری در تولید قدرت دفاعی	۴۲	۰/۷۴۸	۱/۰۰	نوآوری در سازماندهی	۱۰
۰/۷۵۱	۱/۰۰	ذخیره علم و داشتن آگاهی لازم	۴۳	۰/۷۶۹	۱/۰۰	سازمانی یادگیرنده، متحول و دانایی محور	۱۱
۰/۷۸۹	۱/۰۰	اعتماد به نفس	۴۴	۰/۷۱۴	۱/۰۰	استحکام در سازماندهی	۱۲
۰/۷۵۵	۱/۰۰	ریسک‌پذیری	۴۵	۰/۷۴۵	۱/۰۰	جذب نخبگان	۱۳
۰/۷۶۴	۱/۰۰	روح شجاعت و دلاوری	۴۶	۰/۷۵۵	۱/۰۰	سیستم پاداش	۱۴
۰/۷۶۸	۱/۰۰	استقلال رای	۴۷	۰/۷۸۶	۱/۰۰	واگذاری مسئولیت‌های علمی به جوانان	۱۵

فصلنامه علمی راهبرد دفاعی، سال بیست و یکم، شماره هشتاد و سه، پاییز ۱۴۰۲

۰/۷۸۴	۱/۰۰	آزاد اندیشی	۴۸	۰/۷۱۱	۱/۰۰	نگهداری و بازسازی نیروی انسانی	۱۶
۰/۷۰۴	۱/۰۰	احتراز از پیروی کورکورانه	۴۹	۰/۶۹۶	۱/۰۰	بومی سازی و روزآمدی	۱۷
۰/۷۸۰	۱/۰۰	پشتکار و استقامت	۵۰	۰/۷۶۹	۱/۰۰	نوآوری در راهبردها	۱۸
۰/۶۴۵	۱/۰۰	عادت شکنی و پرهیز از فرضیات نادرست	۵۱	۰/۶۴۹	۱/۰۰	نوآوری در فناوری	۱۹
۰/۷۶۸	۱/۰۰	روحیه نظامی گری	۵۲	۰/۷۵۹	۱/۰۰	جامعیت، انسجام، هماهنگی و انعطاف پذیری در ساختار آموزشی	۲۰
۰/۷۸۴	۱/۰۰	نشاط و امید	۵۳	۰/۷۰۹	۱/۰۰	تعیین اولویت های آموزشی	۲۱
۰/۷۴۸	۱/۰۰	خدمت، تلاش، سازندگی و نوآوری	۵۴	۰/۷۵۲	۱/۰۰	کارایی و اثربخشی تعامل و همکاری آموزشی	۲۲
۰/۶۹۴	۱/۰۰	پیشرفت علمی	۵۵	۰/۷۲۰	۱/۰۰	تعمیر، نگهداری و پشتیبانی	۲۳
۰/۶۹۴	۱/۰۰	تهذیب اخلاق	۵۶	۰/۶۹۵	۱/۰۰	فرآورده های علمی و فناورانه	۲۴
۰/۷۰۸	۱/۰۰	غرور ملی و غیرت دینی	۵۷	۰/۶۴۴	۱/۰۰	ساماندهی فرماندهی و کنترل فناوری اطلاعات	۲۵

۰/۷۸۳	۱/۰۰	مجاهدت در انجام تکالیف	۵۸	۰/۷۸۵	۱/۰۰	سامانه‌های مغزافزایی، نرم افزایی و سخت افزایی	۲۶
۰/۶۶۴	۱/۰۰	تعهد و مسئولیت پذیری	۵۹	۰/۷۹۲	۱/۰۰	نواندیشی	۲۷
۰/۷۴۸	۱/۰۰	پرکاری و خستگی ناپذیری	۶۰	۰/۷۸۶	۱/۰۰	خودکفایی	۲۸
۰/۷۰۵	۱/۰۰	ایمان به قدرت ملی	۶۱	۰/۷۴۳	۱/۰۰	پژوهندگی و دانش پژوهی	۲۹
۰/۷۳۸	۱/۰۰	توکل و اعتماد به خدا	۶۲	۰/۸۳۴	۱/۰۰	پرورش محققان دفاعی	۳۰
۰/۷۴۸	۱/۰۰	دین باوری و تعبد	۶۳	۰/۷۳۶	۱/۰۰	علم و تحقیق	۳۱
۰/۷۵۶	۱/۰۰	معرفت، شناخت و آگاهی	۶۴	۰/۷۴۵	۱/۰۰	اهل تحقیق و اهل ساخت بودن	۳۲

جدول شماره ۵: ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های مرجعیت نوآوری دفاعی

شاخص‌ها	مولفه‌ها	ابعاد
اهل تحقیق و اهل ساخت بودن	توانمندسازهای سازمانی	مرجعیت دفاعی
احتراز از پیروی کورکورانه		
استقلال رای		
آزاد اندیشی		
عادت شکنی و پرهیز از فرضیات نادرست		
عدم وجود فرهنگ و تقلید محض		
اعتماد به نفس	روحیه نظامی‌گری	
روح شجاعت و دلاوری		
غرور ملی و غیرت دینی		
مجاهدت در انجام تکالیف		
ریسک پذیری		
روحیه نظامی‌گری		
وجود سازماندهی منظم		
تفویض اختیار تصمیم‌گیری		

فصلنامه علمی راهبرد دفاعی، سال بیست و یکم، شماره هشتاد و سه، پاییز ۱۴۰۲

نگهداری و بازسازی نیروی انسانی	فرماندهی و مدیریت دفاعی	
تعمیر، نگهداری و پشتیبانی		
استحکام در سازماندهی		
نوآوری در آموزش‌ها	تربیت و آموزش دفاعی	
جامعیت هماهنگی و انعطاف‌پذیری در ساختار		
ذخیره علم و داشتن آگاهی		
برجستگی، دانایی و هوشمندی		
هوش وافر		
نگرش سیستمی به مدیریت نوآوری		
روند شکوفایی نوآوری دفاعی		
نوآوری دفاعی و نگاه متوازن به رشته‌های علمی		
روشنمندی و ضابطه‌مداری نوآوری علمی		
کارایی و اثربخشی تعامل و همکاری آموزشی		
راهبردهای عملیاتی و برنامه‌ریزی‌های منظم		
تعیین اولویت‌های آموزشی		
ساماندهی فرماندهی و کنترل فناوری اطلاعات	فناوری دفاعی	مرجعیت فناوری دفاعی
علم و تحقیق		
پرورش محققان دفاعی		
پشتکار و استقامت		
نشاط و امید		
سامانه‌های مغزافزایی، نرم‌افزاری و سخت‌افزاری		
نوآوری در راهبردها	معماری نوآوری	
معماری نوآوری		

نوآوری در سازماندهی		
بومی سازی و روزآمدی		
نوآندیشی		
نوآوری در تولید قدرت دفاعی		
نوآوری در فناوری	ظرفیت نوآوری	
خلاقیت و ابتکار		
اختراع		
فرآورده های علمی و فناورانه	سازمان یا گیرنده	
سازمانی متحول و دانایی محور		
پژوهندگی و دانش پژوهی		
خدمت، تلاش، سازندگی و نوآوری		
پیشرفت علمی	مشارکت نخبگان و فرزندانگان	
مشارکت نخبگان و فرزندانگان		
واگذاری مسئولیت های علمی به جوانان		
سیستم پاداش		
جذب نخبگان	دستگاه ویژه متولی استعدادهای درخشان	
دستگاه ویژه متولی استعدادهای درخشان		
فرهنگ انجام کار به صورت وظیفه ای		
توکل و اعتماد به خدا		
ایمان به قدرت ملی	مرجعیت فرهنگی	مرجعیت فرهنگ دفاعی
پرکاری و خستگی ناپذیری		
تعهد و مسئولیت پذیری		
دین باوری و تعبد		
خودکفایی	معرفت و ایمان	
تهدیب اخلاق		
معرفت، شناخت و آگاهی		
تربیت و فضای دینی و فرهنگی		

۴. نتیجه گیری

۴-۱. جمع بندی

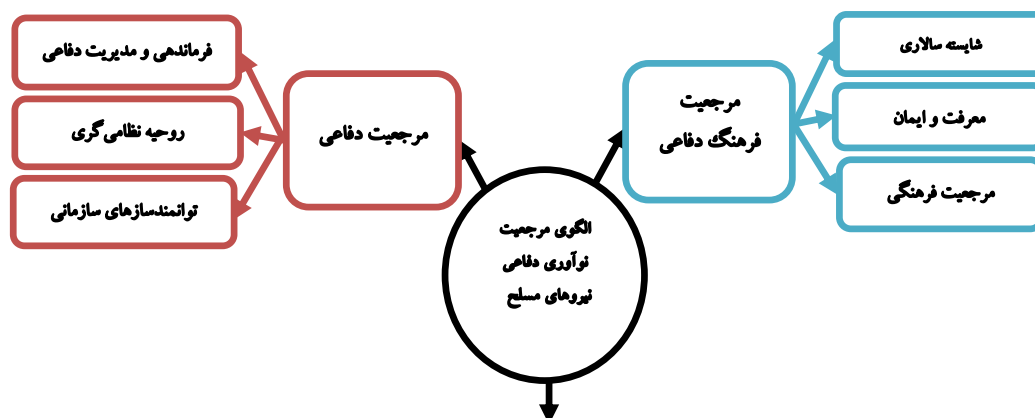
نتایج تحقیق در راستای پاسخ به سوال‌های تحقیق حاکی از آن است که: در پاسخ به سول اول "ابعاد مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران چیست؟" می‌توان بیان داشت که ابعاد شامل: مرجعیت دفاعی، مرجعیت فناوری دفاعی و مرجعیت فرهنگ دفاعی، می‌باشند.

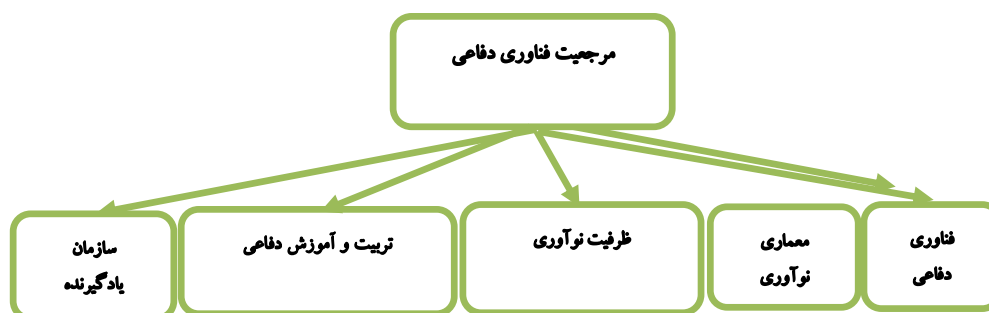
در پاسخ به سوال دوم "مؤلفه‌های مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران چیست؟" نیز می‌توان نتیجه گرفت که ۱۱ مؤلفه شامل: تربیت و آموزش دفاعی، توانمندسازهای سازمانی، شایسته سالاری، مرجعیت فرهنگی، روحیه نظامی گری، معرفت و ایمان، فناوری دفاعی، معماری نوآوری، ظرفیت نوآوری، فرماندهی و مدیریت دفاعی، سازمان یادگیرنده، احصاء گردید.

در پاسخ به سوال فرعی سوم "شاخص‌های مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران چیست؟" نیز می‌توان بیان کرد که ۶۴ شاخص که شامل: نوآوری در آموزش‌ها، جامعیت، انسجام، هماهنگی و انعطاف‌پذیری در ساختار، تعیین اولویت‌های آموزشی، کارایی و اثربخشی تعامل و همکاری آموزشی، روشمندی و ضابطه‌مداری نوآوری علمی، راهبردهای عملیاتی و برنامه‌ریزی‌های منظم، نوآوری دفاعی و نگاه متوازن به رشته‌های علمی، روند شکوفایی نوآوری دفاعی، نگرش سیستمی به مدیریت نوآوری، برجستگی، دانایی و هوشمندی، هوش وافر، ذخیره علم، داشتن آگاهی، اعتماد به نفس، روح شجاعت و دلاوری، غرور ملی و غیرت دینی، مجاهدت در انجام تکالیف، روحیه نظامی‌گری، ریسک‌پذیری، ساماندهی فرماندهی و کنترل فناوری اطلاعات، علم و تحقیق، پرورش محققان دفاعی، پشتکار و استقامت، نشاط و امید، سامانه‌های مغزافزایی، نرم‌افزاری و سخت‌افزاری، نوآوری در راهبردها، معماری نوآوری، نوآوری در سازماندهی، بومی‌سازی و روزآمدی، نواندیشی، نوآوری در تولید قدرت

دفاعی، نوآوری در فناوری، فرآورده‌های علمی و فناورانه، اختراع، خلاقیت و ابتکار، مشارکت نخبگان و فرزندگان، دستگاه ویژه متولی استعدادهای درخشان، جذب نخبگان، سیستم پاداش، واگذاری مسئولیت‌های علمی به جوانان، اهل تحقیق و اهل ساخت بودن، احتراز از پیروی کورکورانه، استقلال رای، آزاد اندیشی، عادت شکنی و پرهیز از فرضیات نادرست، عدم وجود فرهنگ و تقلید محض، فرهنگ انجام کار به صورت وظیفه‌ای، تعهد و مسئولیت پذیری، پرکاری و خستگی ناپذیری، ایمان به قدرت ملی، توکل و اعتماد به خدا، وجود سازماندهی منظم، تفویض اختیار تصمیم‌گیری، «نگهداری و بازسازی نیروی انسانی، تعمیر، نگهداری و پشتیبانی، استحکام در سازماندهی، سازمانی متحول و دانایی-محور، پژوهندگی و دانش پژوهی، خدمت، تلاش، سازندگی و نوآوری، پیشرفت علمی، سطح ایمان، دین باوری و تعبد، تربیت و فضای دینی و فرهنگی، تهذیب اخلاق، معرفت، شناخت و آگاهی و خودکفایی، می‌باشند احصاء گردید.

با عنایت به موارد مطروحه بالا، می‌توان در پاسخ به سوال اصلی پژوهش "الگوی نهایی مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران چیست؟" این گونه بیان کرد که عوامل نقش آفرین در الگوی نهایی شامل ۳ بعد، ۱۱ مولفه و ۶۴ شاخص به شرح نمودار زیر می‌باشند:

نمودار شماره ۱: الگوی مرجعیت نوآوری دفاعی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران

۲-۴. پیشنهادها

در عصر حاضر که کشورها به سرعت در حال توسعه توانمندی‌های دفاعی و نظامی خود هستند، نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران نیز نیازمند مرجعیت نوآوری دفاعی هستند تا از این طریق بتوانند در مقابل تهدیدات خارجی در زمان مناسب واکنش نشان دهد. با توجه به الگوی پیشنهادی این پژوهش و به منظور دستیابی به اهداف مرجعیت نوآوری دفاعی در نیروهای مسلح ج.ا.ایران پیشنهاد می‌گردد:

۲-۴-۱. پیشنهادهای اجرایی:

معاونت طرح، برنامه و معاونت آموزش و پژوهش ستاد کل:

(۱) از آنجاکه مرجعیت نوآوری در ساختارهای منعطف و پویا شکوفا می‌شود. لذا باید تغییرات ساختاری و سازمانی لازم و همچنین استحکام و نظم در سازماندهی در این راستا انجام گیرد. لازم به ذکر است که نیروهای مسلح نیازمند بازطراحی ساختارهای خود مبتنی بر ملاحظات سازمانی یادگیرنده، متحول و دانایی‌محور هستند؛

(۲) برای تبدیل شدن به مرجعیت نوآوری دفاعی، کارگروهی در سطح نیروهای مسلح تشکیل تا در جهت تدوین الگوی معماری متناسب با اهداف ستاد کل نیروهای مسلح و همچنین پیاده‌سازی آن اقدام نمایند؛

(۳) ایجاد و ترویج جو و فرهنگ مجاهدت علمی، عملی و نظامی و تربیت و فضای دینی و فرهنگی در نیروهای مسلح در راستای حرکت به سمت مرجعیت فرهنگی از طریق برگزاری همایش‌ها، سمینارها، گفتگوها، میزگردها و کرسی‌های نظریه‌پردازی و مشارکت نخبگان و فرزنانگان داخل و خارج نیروهای مسلح؛

(۴) اعزام کارکنان بالاحص فرماندهان به دوره‌های توانمندسازی؛

(۵) نسبت به تامین و تخصیص اعتبار لازم جهت نوآوری دفاعی به نیروهای مسلح؛

معاونت نیروی انسانی ستاد کل:

(۱) ایجاد و توسعه یک نظام منابع انسانی مناسب در سطح نیروهای مسلح در خصوص جذب، نگهداشت، بکارگیری و پرورش نخبگان، پاداش و جبران خدمات نخبگان و همچنین دادن مسئولیت‌های علمی به جوانان در راستای شایسته‌سالاری در سازمان؛

(۲) پشتیبانی از ایده‌ها و نظریه‌های نو و تشویق افراد خلاق و نوآور؛

(۳) باید تولید نظریه و فکر در نیروهای مسلح، تبدیل به یک ارزش عمومی شود و در قلمروهای گوناگون عقل نظری و عملی، از نظریه‌سازان تقدیر به عمل آید و نوآوران، دیده شوند و سخنانشان شنیده شود تا دیگران نیز به خلاقیت و نوآوری تشویق شوند.

معاونت عتف ستاد کل:

(۱) تشکیل کارگروهی متشکل از خبرگان و صاحب‌نظران از تمامی نیروهای مسلح به منظور کاربردی کردن پژوهش حاضر.

۲-۴-۲. پیشنهادهای پژوهشی:

پیشنهاد می‌گردد با توجه به الگوی احصاء شده در این تحقیق در رابطه با موضوعات ذیل تحقیقاتی خاص صورت پذیرد:

- (۱) مطالعه تطبیقی مرجعیت نوآوری دفاعی ارتش ج.ا.ایران با پنج ارتش قدرتمند دنیا؛
- (۲) طراحی مدل پیاده‌سازی مرجعیت نوآوری دفاعی ارتش ج.ا.ایران.

منابع و یادداشت‌ها

الف. منابع فارسی

۱. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترسی در: www.khamenei.ir
۲. امینی، آرمین و علمداری، سهراب انعامی (۱۳۹۲). مدیریت دانش و راهبرد نوآوری در سازمان‌های دفاعی، فصلنامه علوم سیاسی، شماره دهم.
۳. پاشایی هولاسو، امین؛ دهقانی پوده، حسین؛ شفقت، ابوطالب و پورصادق، ناصر (۱۳۹۹). نگاشت الگوی نوآوری چابک برای سازمان‌های صنعتی دفاعی ج.ا.ایران، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال هجدهم، شماره ۶۹، بهار ۱۳۹۹.
۴. نقی زاده، محمد (۱۳۹۵). تاثیر قابلیت‌های پویا بر توانمندی نوآوری محصول در بنگاه‌های بخش دارویی ایران، نشریه مدیریت نوآوری، سال دوم، شماره ۳.
۵. دهقانی پوده، حسین و پاشایی هولاسو، امین (۱۳۹۶). طراحی الگوی توسعه نوآوری سازمان‌های دفاعی با رویکرد راهبردی، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال پانزدهم، شماره ۵۷، بهار ۱۳۹۶.
۶. سلطانی تیرانی، فلورا (۱۳۹۵). نهادینه کردن نوآوری در سازمان، تهران، انتشارات خدمات فرهنگی رسا.
۷. شفقت، ابوطالب (۱۳۹۷). محرک‌های نوآوری صنایع دفاعی بعد از انقلاب اسلامی، چاپ اول، تهران: دانشگاه صنعتی مالک اشتر.
۸. شهلائی، ناصر (۱۳۹۸). تجربه اولویت‌بندی علوم و فناوری‌های مورد نیاز در سازمان‌های دفاعی با رویکرد قابلیت‌محوری، فصلنامه بهبود مدیریت، دوره ۱۳، شماره ۴۵، آذر ۱۳۹۸.
۹. عباسیان، غلامرضا (۱۳۹۶). امکان‌سنجی بومی سازی نظریه‌های نوآوری و مدیریت دانش نظامی در بافت نظام ج.ا.ا. فصلنامه مدیریت نظامی، دوره ۸، شماره ۳۱.
۱۰. عصاریان، حسین (۱۳۹۸). ظرفیت نوآوری در صنایع دفاعی، فصلنامه امنیت دفاعی، سال سوم، شماره نهم.
۱۱. فیاض، محمد (۱۴۰۰). خلاقیت و نوآوری مدیران، همایش ملی پژوهش‌های حرفه‌ای در روانشناسی و مشاوره با رویکرد از نگاه معلم، ص ۹۶.
۱۲. محمدی، مهدی؛ باقرتسلیمی، سعید؛ بوشهری، علیرضا؛ نظری‌زاده، فرهاد (۱۳۹۹). مروری بر نظام نوآوری دفاعی، تهران: موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.
۱۳. نظری زاده، فرهاد (۱۳۹۸). نوآوری: آشنایی با فرآیندها و مدل‌ها، (تهران: موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی).

ب. منابع انگلیسی

۱. Cameron, K.S., Quinn, R.E., (۲۰۰۵), *Diagnosing and Changing Organizational Culture: Based on the Competing Values Framework*, John Wiley & Sons: New Jersey.
2. Kanterm R.M., (2003), *the Change Masters: Innovations for Productivity in the American Corporation*, University of Illinois.